

Doelstellingen van het werken met tweetalige teksten

De doelstellingen van het werken met tweetalige teksten vallen in vijf categorieën uiteen:

1. Leerlingen al in een vroeg stadium laten wennen aan de originele taal

Veel docenten herkennen de moeite die leerlingen aan het begin van de bovenbouw hebben om van eenvoudige, zelfgemaakte teksten in een methode over te stappen naar authentieke teksten. De zinnen zijn veel complexer, de aantekeningen zijn talrijker en de leerlingen zijn de zinsstructuren nog niet echt gewend. Door het werken met tweetalige teksten kunnen docenten al in een vroeg stadium leerlingen gedoseerd laten wennen aan de complexiteit van Griekse of Latijnse zinnen, de woordvolgorde van de authentiek taal en het ingewikkelde taalgebruik van Klassieke schrijvers. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling dat leerlingen zelf de tweetalige teksten gaan vertalen of gaan repeteren, maar ze richten aan de hand van vragen hun aandacht op zaken die ze wel al geleerd hebben, maar die complex blijven. Zo komen we bij het tweede doel:

2. Herhalen van de grammaticakennis

Een ander voordeel van het werken met tweetalige teksten is de hoeveelheid Latijn of Grieks die een leerling ziet, maar niet hoeft te vertalen. Zo komt een leerling op een extensieve manier in aanraking met veel Latijn. Een leerling hoeft nadrukkelijk niet alles te weten uit een tweetalige tekst. Slechts de dingen die hem of haar bekend voorkomen, of die hij of zij kan beredeneren worden gevraagd. Zo bevragen de opdrachten grammatica die een leerling in de betreffende les, of in eerdere lessen heeft geleerd. Zo herhaalt een leerling intensiever de reeds geleerde grammatica dan als hij teksten zou vertalen waarin sommige grammaticale verschijnselen zelden voorkomen en gevarieerder en interessanter dan slechts door middel van grammaticaoefeningen.

3. Herhalen en vergroten woordenschat

Het spreekt voor zich dat naarmate de leerling vordert in de methode, deze ook steeds meer woorden leert. Zo zal de leerling steeds meer woorden in een tweetalige tekst herkennen. Daarnaast wordt er regelmatig gevraagd naar woordbetekenissen van woorden die een leerling nog niet kent. De leerling moet deze betekenis uit de vertaling halen. Op deze manier wordt de leerling gedwongen zeer nauwkeurig naar de tekst te kijken, een vaardigheid die tijdens het herhalen van teksten in de bovenbouw ook zeer goed van pas komt.

Na verloop van tijd zal de leerling steeds beter in staat zijn zelf te beoordelen op welke manier bepaalde woorden zijn vertaald. Ook kennis rondom de woorden wordt bevraagd, zoals het geslacht, of met welke naamval een bepaald woord gaat. Daarnaast worden er naar woorden gevraagd die een leerling in het volgende hoofdstuk gaat leren. Zo vergroten leerlingen al bij de tweetalige tekst hun woordenschat.

4. Uitbreiden van cultuurhistorische kennis

De teksten die tweetalig behandeld worden zijn authentiek Latijn of Grieks en specifiek uitgezocht op overeenkomst met het thema van het betreffende hoofdstuk. Daarnaast zijn ze aansprekend voor leerlingen. Bij een hoofdstuk over de spelen in het Circus Maximus en het Colosseum, wordt een brief van Plinius gelezen waarin hij aangeeft geen belangstelling te hebben voor wagenrennen. Zo leert een leerling over antieke kritiek op de spelen, kritiek die natuurlijk tegenwoordig ook nog bestaat en krijgt hij een inkijk in verschillende opvattingen over eenzelfde onderwerp. Deze zienswijze zou verloren zijn gegaan als de tekst in het Latijn gelezen werd: daarvoor is die te moeilijk en het zou te lang duren deze integraal te vertalen en te behandelen.

Ook andere versies van mythes die in het hoofdstuk centraal staan, worden gelezen. Leerlingen moeten dan de verschillende variaties met elkaar vergelijken.

5. Oefenen in tekstbegrip/ overzien van een gehele tekst

In de bovenbouw lezen leerlingen authentieke teksten waarover zij getoetst worden door middel van vragen over tekstbegrip. Dit is een verschil met de onderbouw, waarin met name taalverwerving centraal staat. Bij een tweetalige tekst worden er al veel tekstbegripsvragen gesteld over authentieke teksten. Het voordeel is dat de tekstontsluiting zeer laagdrempelig gaat. Een leerling hoeft immers niet de hele tekst te vertalen. Dat is al gebeurd. Op deze manier kan een leerling in de onderbouw al regelmatig oefenen met de vraagstelling in de bovenbouw en het beantwoorden van tekstbegripsvragen.

Een leerling krijgt ook oefening in de opbouw van een tekst. Immers, een leerling moet de gedachtegang van een tekst volgen en daarover vragen beantwoorden. Die moet dus aangeven hoe een auteur een argument opbouwt, of hoe een schrijver een mythe spannend navertelt.

Hoe de tekst te behandelen?

De makers van de tweetalige tekst raden aan de tekst altijd van tevoren te behandelen. De Nederlandse vertaling is al best lastig en voor het maken van de vragen is het belangrijk dat leerlingen weten wat er precies in de tekst staat. De manier van presentatie van een tweetalige tekst verschilt van de traditionele manier van de vertaaltekst. Daarom zijn er ook een paar uitgangspunten die de auteurs de docent adviseren om mee te nemen in de behandeling:

1. De leerling hoeft nog niets alles te weten

Het is verleidelijk als docent allerlei interessante extra informatie te vermelden bij een tweetalige tekst. De auteur bijvoorbeeld zal de docent bekend zijn, maar voor de leerlingen is het slechts een nietszeggende naam. Ook het genre, of een eventueel metrum kan interessant zijn te vermelden. Al deze zaken vallen echter buiten het bereik van de tweetalige tekst. Inhoudelijk is deze gekozen omdat die aansluit bij het thema van het hoofdstuk, en de aangeleerde grammatica. Het is raadzaam in de behandeling van de tekst ook voornamelijk daarop te richten. De vragen vormen namelijk het middel om de doelstelling te halen.

2. Opdrachten zijn leidend

De makers van de tweetalige teksten hebben opdrachten bijgevoegd die aansluiten bij de aangeleerde grammatica. Daarnaast zijn er ook enkele opdrachten gemaakt die aansluiten bij de andere, eerdergenoemde doelstellingen van de tweetalige tekst. Vanuit deze opdrachten is een leerling in staat de bovengenoemde doelen te halen. De makers raden dan ook aan de opdrachten leidend te maken en eventuele extra informatie op het tweede plan te zetten bij de tekstbehandeling.

Het is zeker niet nodig alle opdrachten altijd te maken. De docent kan natuurlijk zijn of haar eigen accenten leggen en zich bijvoorbeeld slechts richten op een bepaald type vragen die aansluiten bij een doel dat hij of zij belangrijk vindt.

3. Afwezige kennis bij leerlingen

Binnen een tweetalige tekst komen er naast bekende grammatica ook een heleboel zaken voor die een leerling nog niet kent. Dat is geen probleem. Voor zover dat zaken zijn die ze moeten kennen, komen die later in de leergang aan bod. Het is zaak dat een leerling begrijpt dat er veel zaken zijn die hij of zij nog niet heeft gehad, en dat dat niet erg is. Met de kennis die de leerling al heeft van het Latijn is hij of zij goed in staat de opdrachten te maken, die leidend zijn bij de tweetalige tekst.

Werkvormen bij het werken met tweetalige teksten

Met name op het gebied van werkvormen bestaan er veel verschillende manieren om de tweetalige tekst in de klas te behandelen, waarin ook veel ruimte is tot differentiëren.

U kunt onder anderen differentiëren op het gebied van:

- Doornemen van de tekst
- Hoe de vragen te maken
- Welke vragen te maken
- Hoe de vragen na te bespreken

Hieronder bespreken wij enkele uitgewerkte werkvormen waarin gevarieerd wordt op de vier hierboven genoemde onderdelen. Er zijn natuurlijk talloze combinaties mogelijk. Wij bespreken er slechts vier.

Methode 1

In deze methode neemt u klassikaal de vertaling door, maken de leerlingen alle vragen zelfstandig en bespreekt u de vragen klassikaal na.

Methode 2

In deze methode neemt u de tekst zin voor zin door vanuit het Latijn of Grieks, vervolgens maken de leerlingen alle vragen zelfstandig en bespreekt u de vragen klassikaal na. Deze wijze van doornemen van de vertaling is met name bedoeld voor leerlingen die al verder gevorderd zijn in hun onderwijs carrière (vanaf leerjaar 3).

Methode 3

In deze methode nemen de leerlingen in groepjes de tekst door, u controleert vervolgens door middel van een onderwijsleergesprek of de leerlingen de tekst hebben begrepen, vervolgens neemt het groepje gezamenlijk de vragen door en maken ze ze allemaal. Alleen de vragen die moeilijk bleken bespreekt u als docent na.

Methode 4

In deze methode bespreekt u klassikaal de tekst, en brengt u een scheiding aan in makkelijke en moeilijke vragen. De makkelijke vragen maken de leerlingen zelfstandig. Deze bespreekt u ook na, de moeilijke vragen behandelt u dan klassikaal.

Toetsen van tweetalige teksten

Het is goed mogelijk aan de hand van een tweetalige tekst de hierboven genoemde doelen te toetsen. Daarbij geldt als belangrijk uitgangspunt dat u de leerlingen zowel de authentieke tekst als de vertaling biedt. Een leerling zal niet in staat zijn na het behandelen van de tekst in de les en het maken van de opdrachten de tekst zo goed te kennen dat hij of zij zonder vertaling uit de voeten kan.

U kunt op twee manieren de tweetalige tekst in toetsvorm aanbieden:

1. Dezelfde tekst bieden als in de leergang met nieuwe inhouds- en grammaticavragen
2. Een nieuwe tekst met vergelijkbare vragen bieden

Als u nieuwe vragen maakt, kunt u denken aan de volgende vraagtypen:

- Grammaticale vragen
- Inhoudsvragen op woordniveau, zinsniveau of op tekstniveau
- Achtergrondvragen
- Citeervragen
- Vragen naar en van de Nederlandse vertaling

Heeft u vragen over het werken met de tweetalige teksten in Pallas '16, Minerva, Palladion of Parnassus? Neem gerust contact met ons op via edumedia@eisma.nl.